Graubiņš, Jēkabs (1886.16.04. - 1961.03.12.),

komponists, mūzikas kritiķis

"Jādara viss, lai tauta [..] apzinātos savu īpašo mūzikas garamantu vērtību, mācītos to cienīt, stādīt līdzās un pretī citu tautu garamantām. Lai saprastu, ka ne ar piesliešanos un pielāgošanos kādam starptautiskam standartam, bet tikai ar sava īpatnējā, nevienai citai tautai nepiederošā gara izpausmi visos kultūras novados varam kā latvieši attaisnot savu eksistenci pasaulē."

Jēkabs Graubiņš

BIOGRĀFIJA

Komponists, kritiķis, folklorists Jēkabs Graubiņš dzimis 1886. gada 16. aprīlī Līvānu pagasta Preiļu muižā, taču uzaudzis Iecavas pagastā. Sākotnējo profesiju apguvis Valmieras skolotāju seminārā un Pēterburgas Skolotāju institūtā, mūža pirmajā pusē Graubiņš ir skolotājs Trikātā un Lubānā. Kompozīciju mācījies LVK Jāzepa Vītola klasē (1919 – 1924). Strādājis par pasniedzēju Rīgas Tautas konservatorijā (1927 – 1936) un LVK (1938 – 1950). Izveidojis un vadījis Kultūras fonda Centrālo nošu bibliotēku (1935 – 1941). Kopš 1921. gada ir viens no ražīgākajiem mūzikas kritiķiem ("Brīvā Zeme", "Latvis", "Jaunākās Ziņas", "Tēvija", "Izglītības Ministrijas Mēnešraksts", "Latvju Mūzika", "Daugava" u. c.), viņa pārziņā ir mūzika Latviešu konversācijas vārdnīcā. Veikums folkloras pētniecībā ļauj Jēkabu Graubiņu uzskatīt par ievērojamāko Jurjānu Andreja darba turpinātāju.
1950. gadā arestēts, 1951 – 1955. g. atradies ieslodzījumā Soļikamskas un Gavrila Poļanas nometnēs. Miris 1961. gada 3. decembrī Rīgā, apglabāts Rīgas II Meža kapos.
Visdziļāko atbalsi raduši Jēkaba Graubiņa skaņdarbi a cappella koriem. Tautasdziesmu apdari, ko veidojis homofoni polifonā, vietumis tīri kontrapunktiskā rakstībā un atsevišķus pantus saliedējot plašākā caurviju formā, komponists tuvinājis oriģināldziesmai, kur tautas meldijai nereti vairs tikai inspiratīva aizdzieta nozīme (V. Bērzkalns). Jēkaba Graubiņa skaņdarbi goda vietā bijuši neatkarīgās Latvijas, kā arī trimdinieku dziesmusvētkos.
Graubiņa mantojuma nozīmīgākajai daļai pieskaitāmi arī sacerējumi kamermūzikā – klavieru kvinteti, dziesmu cikls "Mīlestība" balsij ar klavieru kvintetu, klaviermūzika. Rakstīti arī skaņdarbi simfoniskajam orķestrim, kantātes, mūzika skatuvei – etnogrāfiski uzvedumi, poēma "Atraitnes dēls" a cappella korim.

GALVENIE DARBI

TAUTASDZIESMU APDARES KORIEM a cappella

JAUKTAM KORIM ap 100 apdaru (1920 – 1960), to skaitā:

1924 Trīcēj' kalni. Pirmatskaņojums 28.03.1925. Rīgas vidusskolu jaunatnes koris, D J. Graubiņš
1925 Laimiņai pavaicāju. Pirmatskaņojums 28.03.1925. Rīgas vidusskolu jaunatnes koris, D J. Graubiņš
1925 Grieziet ceļu! Pirmatskaņojums 15.03.1925. LU koris, D A. Bobkovics
1926 Tek saulīte tecēdama (oriģināls un tautasdziesma). Pirmatskaņojums 30.03.1926. LU koris koris, D A. Bobkovics
1928 Incīti, kaķīti. Pirmatskaņojums 15.12.1928. Koris "Daina", D S. Duks
1931 Kūko, zelta dzeguzīte! Atskaņojis 19.06.1938. IX Dziesmu svētku kopkoris, D T. Kalniņš
1931 Alutiņš, bāleliņš. Pirmatskaņojums 04.06.1932. Latgales Tautas pils koris, D S. Duks
1935 Kas tur kliedza? Pirmatskaņojums 30.04.1936. LU koris, D A. Bobkovics
1935 Silmala trīcēja dancojot. Atskaņojis 21.05.1938. T. Reitera koris

1939 Ejme, ejme, mõsenis! Pirmatskaņojums 16.06.1940. Latgales dziesmu svētku kopkoris, D T. Reiters
1942 Uz ežiņas galvu liku. Pirmatskaņojums 07.10.1943. Radiofona koris, D T. Kalniņš
1959 Tīru rudzu upe tek. Atskaņojis koris "Dziesmu vairogs" Kalamazū, D A. Kalnarājs

VĪRU KORIM ap 25 apdares (1926 – 1958), to skaitā:

1926 Padziedam nu, bāliņi! Pirmatskaņojums 01.04.1927. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1942 Čuči, mana līgaviņa. Pirmatskaņojums 18.01.1938. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1944 Div, dūjiņas.

BĒRNU UN/VAI SIEVIEŠU KORIM ap 150 apdaru (1920 – 1961), to skaitā:

1925 Kam, liepiņa, tu nolūzi? Pirmatskaņojums 31.07.1926., Jaunatnes svētku kopkoris Dobelē, D. K. Pūķis
1929 Baltaitiņa jūru peld.
1957. Visi koki lieti der. Pirmatskaņojums 06.06.1957., L. Vīgnera kora sieviešu grupa

ORIĢINĀLDZIESMAS KORIEM A CAPPELLA

JAUKTAM KORIM pāri par 90 dziesmu (1913 – 1961), to skaitā:

1926 (?) Austrumzeme. Teksts – J. Lācis. Pirmatskaņojums 04.04.1927, T. Reitera koris
1932 Mežā nakts ir ienākusi. Teksts – J. Jaunsudrabiņš. Pirmatskaņojums 23.03.1932. Mūrmuižas nacion. jaunatnes koris, D. P. Pētersons
1934 Noktirna. Teksts – V. Plūdons. Pirmatskaņojums 18.03.1935, T. Reitera koris
1935 Nāves ējas. Teksts – K. Skalbe. Pirmatskaņojums 11.05.1935, koris "Dziesmuvara", D Ā. Ābele
1956 Bārenīts. Teksts – K. Skalbe. Pirmatskaņojums 13.01.1957. ZA koris, D D. Gailis

VĪRU KORIM ap 50 dziesmu (1924 – 1959), to skaitā

1930 Saules lēkts. Teksts – J. Jaunsudrabiņš. Pirmatskaņojums 02.12.1930 dubultkvartets "Latvija"
1934 Lāčplēšu dziesma (Daugavas vanagu dziesma). Teksts – V. Plūdons. Pirmatskaņojums 11.11.1934. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1934 Bite. Teksts – E. Vulfs. Pirmatskaņojums 29.03.1935. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1936 Ballīte. Teksts – Anšlavs Eglītis. Pirmatskaņojums 24.04.1936. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1937. Gaisa dārzi. Teksts – K. Skalbe. Pirmatskaņojums 16.04.1937. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1958 Žagatas romance. Teksts – Ē. Ādamsons. Pirmatskaņojums 16.04.1961, E. Dārziņa mūz. skolas 3. – 7. klašu koris, D K. Deķis, solo A. Pile

SIEVIEŠU UN/VAI BĒRNU KORIM ap 90 dziesmu (1917 – 1961), to skaitā:

1924 (?) Bezdelīgu dziesma. Teksts – Rainis. Atskaņojums 31.03.1927. Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības koris, D P. Jozuus
1933. Ak tu, tavu lielu birzi! Teksts – Birznieku Sofija. Pirmatskaņojums 19.04.1934. LU Prezidiju konventa vīru koris, D T. Kalniņš
1948 Ziedi, ziedi, papuvīte! Teksts – dainas. Atskaņota 24.07.1960, XIII dziesmu svētku apvienotais sieviešu koris, D S. Broks

ORIĢINĀLDZIESMAS KORIM AR PAVADĪJUMU – ap 15 (1923 – 1960)

KANTĀTES

1932 Ciprese sērule, leģenda soprānam, korim, simfoniskajam orķ. Teksts – V. Plūdons. Pirmatskaņojums 18.11.1933. M. Berzinska, Nacionālās operas koris un orķestris, D T. Reiters
1937 Līksmības dziesma. Teksts – J. Medenis. Pirmatskaņojums 18.06.1938 IX Dziesmu svētku apvien. koris, orķestris, D T. Kalniņš
1937 Viena roze, viena meita, rapsodija. Teksts – dainas. Tenora un soprāna solo, korim un orķestrim
1938 Grāmatu putenis. Teksts – E. Virza. Soprāna solo, korim, orķestrim. Pirmatskaņojums 28.01.1938. E. Zariņa, T. Reitera koris, NO orķestris, D T. Reiters

MŪZIKA SKATUVEI

1956 "Saulgrieži", etnogr. uzvedums. Scenārijs – M. Tetere. Pirmizrāde 17.03.1957 LRAP Kultūras nama drāmas ansamblis. D G. Kokars
1957 "Sērdieņi", etnogr. uzvedums. Scenārijs – M. Tetere. Pirmizrāde 12.05.1959. D V. Sams
1958 Atraitnes dēls. Teksts V. Plūdons. Vokāli dramatiska poēma. Korim a capella, solobalsīm, ansambļiem. Pirmizrāde 19.04.1959. Apvienotie LU un ZA kori, D D. Gailis. Režis. – M. Tetere
1958 "Dziedot dzimu, dziedot augu", etnorgr. uzvedums

VOKĀLĀ KAMERMŪZIKA

Tautasdziesmu apdares, 1928 – 1959, ap 15
Oriģināldziesmas, 1923 – 1960, ap 45, to skaitā: 1943 – 1958 cikls "Mīlestība". Teksts E. Zālīte. Balsij un klavieru kvintetam. Pirmatskaņojums 15.06.1944. H. Lūse, M. Grīnberga un Dombrovska stīgu kvartets

INSTRUMENTĀLĀ MŪZIKA

SIMFONISKAJAM ORĶESTRIM

1934 Romantiska dziesma mežragam ar orķestri
1934 Vītola kokle. Pirmatskaņojums 22.03.1935. Radiofona orķ. D Jānis Mediņš
1935 Terases, simf. rondo. Pirmatskaņojums 16.04.1936. Radiofona orķ. D Jānis Mediņš
1950 Gatavs biju karavīrs, partičella
1956 "Pūt, vējiņi!", pasakalja stīgu orķ. ar mežraga solo
1956 Staburadzītes stāsts, simf. teika

ĒRĢELĒM

1932 Fantāzija par tautasdziesmu "Arājiņi, ecētāji". Pirmatskaņojums 17.04.1932. H. Kreicbergs uz Doma ērģelēm
1947 Tokāta un fūga. Pirmatskaņojums 30.12.1947. P. Rība LU aulā

KAMERMŪZIKA DAŽĀDIEM INSTRUMENTU SASTĀVIEM – ap 20

1946 Sudraba vakars, klavieru kvintets. Pirmatskaņojums 18.12.1946. T. Vējš, G. Brahmanis, B. Tiltiņš, E.

Bertovskis, H. Brauns
1949 Dziedājums čellam ar klavierēm. Pirmatsk. 18.05.1949. E. Bertovskis un D. Graubiņa.
1954 Klavieru kvintets nr. 2. Pirmatskaņojums 26.02.1956. I. Dālmanis, H. Birznieks, B. Tiltiņš, E. Bertovskis, H. Brauns

KLAVIERĒM apm. 50 skaņdarbi

1927 – 1930 "Spēlmanītis", latv. tautasdziesma jauniem pianistiem, III, II, I burtn.
1938 – 1852 "Graznas dziesmas"
1949 Vāverīte, svīta bērniem
1951 – 1954 "Vēstules labākajam draugam"

KRITISKIE RAKSTI – pāri par 2000 publicēti 1920 – 1945 laikrakstos "Brīvā Zeme", "Latvis", "Jaunākās Ziņas", "Tēvija", žurnālos "Izglītības Ministrijas Mēnešraksts", "Latvju Mūzika", "Mūzikas Nedēļa", "Daugava", "Mūzikas Apskats", "Ilustrētais Žurnāls", "Burtnieks", "Laikmets", "Ārpusskolas Izglītība", "Latvju Mēnešraksts" u. c.
Kultūrvēsturiski apcerējumi "Mana laika sejas"
(1927 – 1950) "Atmiņas par skaņradi Jāni Zālīti" (1947)
Raksti par mūziku Latviešu konversācijas vārdnīcā 1927 – 1940

FOLKLORAS PĒTNIECĪBA

Latviešu tautasdziesmu mūzika // L. Bērziņš "Latviešu literatūras vēsture", I d., 1935 (par pētījumu K. Barona prēmija)
Talsu novada tautas melodijas // Encikl. rakstu krāj. "Talsu novads", II, 1935.
Latviešu mūzikas folklora // Mūzikas vēsture, VII, 1937
Intervālu virzieni tautas melodijās // Latvju Mēnešraksts, 1942, 6. nr.
Dainu metrikas jautājumi // Latvju Mēnešraksts, 1942, 9., 11. un 12. nr., 1943. 5. nr.
Paralēles starp latviešu un krievu tautasdziesmām. 1946
Grievaltas dziesmu lizda, 1948 – 1957

PEDAGOĢISKĀ LITERATŪRA

"Dziedonītis", tautasdziesmu izlase bērniem, 1921
Mūzikas elementārteorija, 1921 (VI izlaid. 1943)
Pirmās notis, metodiska rokasgrāmata skolai, 1931

SASTĀDĪŠANA, REDIĢĒJUMI

Jāzeps Vītols "Kopotas dziesmas", 1933
Jurjānu Andrejs "Kopotas dziesmas", 1939
Rakstu krāj. "Jāzeps Vītols", 1944

LITERATŪRA

J. Poruks, "Jēkaba Graubiņa mūzikas elementārteorija" // Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1921, nr. 6 • Jēk.

Mediņš, "Jēkaba Graubiņa Skolēnu kori" // Latvijas Vēstnesis, 1923, nr. 280 • J. Dandens [Jēk. Vītoliņš], "Rīgas vidusskolu jaunatnes kora koncerts" // Latvijas Vēstnesis, 1924, 19. maijs • Kora "Daina" ceturto dainu vakaru 1928. g. recenzē: J. Poruks // "Pēd. Brīdis" 18. dec., J. Zālītis // "JZ" 18. dec., Justus // Latvis, 19. dec • J. Cīrulis, "J. Graubiņa jauni skaņdarbi" // Latvis, 1928, 23. febr. • V. Jurevič, "Novija kompoziciji J. Graubiņa // Segodņa, 1929, 16. apr. • J. Cīrulis, "J. Graubiņa "Spēlmanītis" // Latvis, 1930, 5. sept. • M. Brēms, "J. Graubiņa "Spēlmanītis" // Latvijas Kareivis, 1930, nr. 208 • J. Poruks, "J. Graubiņš laidis klajā vienpadsmit dziesmas" // "JZ", 1934, 13. janv. • V. Dārziņš, "Jauni graudi latvju dziesmu pūrā" // Rīts, 1035, 10. nov. • M. Brēms, "Jēkaba Graubiņa dziesmas" // "Latvijas Kareivis", 1936, 5. maijā • J. Poruks, "J. Graubiņa jauniznākušās dziesmas" // MA, 1936, nr. 1. • J. Cīrulis, "Jēkabs Graubiņš" // Mūzikas Apskats, 1936, nr. 4 • J. Poruks, "Komponists Jēkabs Graubiņš šodien piecdesmitgadnieks" // Jaunākās Ziņas, 1936, 16. apr. • J. Cīrulis, "J. Graubiņa kora un solo dziesmas" // Daugava, 1936, nr. 5 • J. Cīrulis, "J. Graubiņa vīru kora dziesmas" // Daugava, 1936, nr. 10. • J. Zālītis, "Komponista J. Graubiņa 50 gadi" // Sējējs, 1936, nr. 5 • J. Zālītis, "J. Graubiņa kora dziesmu vakars" // Jaunākās Ziņas, 1938, 28. febr. • E. Brusubārda, "J. Graubiņa dziesmu vakarā" // Brīvā Zeme, 1938, 1. marts • V. Dārziņš, "J. Graubiņa dziesmu vakars" // Rīts, 1938, 1. marts • V. Lesiņš, "J. Graubiņa dziesmu vakarā" // Brīvā Zeme, 1938, 1. marts • M. Brēms, "J. Graubiņa dziesmu vakars" // Latvijas Kareivis, 1938, 18. dec. • V. Ardamatskis, "O "častnom" vkuse kritika R. Graubinja ir poklaģistom redaktore" // Proļetarskaja Pravda, 1941, 5. janv. • V. Dārziņš, "J. Graubiņš – "Tēvijas, mūzikas kritiķis" // Tēvija, 1941, 10. nov. • A. Kvālis x x x // Daugavas Vanagi, 1942, 21. aug. • Jēk. Vītoliņš, "Jēkabs Graubiņš – sešdesmitgadnieks" // Cīņa, 1946, 16. apr. • Jēk. Mediņš, "J. Graubiņa 60" // LM, 1946, 19. apr. • S. Stumbre, "Jēkaba Graubiņa 70" // LM 1956, 21. apr. • A. Darkevics "Jēkaba Graubiņa dziesmas klausoties" // LM, 1958, 26. apr. • A. Jērums, "Komponists Jēkabs Graubiņš aizsaulē" // Londonas Avīze, 1961, 22. dec. • J. Rdz [Rudzītis], "Sarkastiskais cīnītājs" // Latvija, 1962, 13. janv. • J. Cīrulis, "Sava ceļa gājējs" // Latvija, 1962, 14. febr. • A. Kurmis, "Mūžībā aizgājušie" // Trimdas Skola, 1964, nr. 25 • B. Briede, "Jēkabs Graubiņš" // Pad. Latvijas mūzikas darbinieki", // 1965, 183. – 185. lpp. • Ā. Mauriņa, "Jēkabs Graubiņš" // Latviešu kora literatūra, I, 1970 • Jēk. Vītoliņš, "Jēkabs Graubiņš. Jānis Zālītis" // "Tautas dziesma latviešu mūzikā", 1970, 109. – 123. lpp. • L. Kārkliņš, "Jēkabs Graubiņš // Simf. darbi latviešu mūzikā, 1973, 99. – 103. lpp. • O. Grāvītis, "J. Graubiņa tautas dziesmu apdares jauktam korim a capella // J. Graubiņa Latviešu tautas dziesmas jauktam korim". Izlase, 1973, 3. – 4. lpp. • N. Grīnfelds, "Jēkabs Graubiņš" // Pad. Latvijas mūzika, 1976 • V. Bendorfs, "Tautas dziesma Jēkaba Graubiņa prātā un dvēselē" // PJ, 1986, 17. apr. • I. Zemzaris, "Valdnieks savā novadā" // LM, 1986, 18. apr. • T. Ķeniņš, "Nacionāla skaņraža simtgadē" // 8. Latviešu Dziesmu svētki Kanādā, 1986, 24. – 25. lpp. • M. Celle, "Komponista J. Graubiņa dzimšanas 100 gadu atcere" // Laiks, 1986, 24. un 28. maijs • H. Pavasars, "Jēkaba Graubiņa simtgade"// Latvija 1986, 25. jūl. • I. Grauzdiņa, "Jēkaba Graubiņa otro simtgadi iesākot" PJ, 1986, 18. jūn. • N. Grīnfelds, "Par J. Graubiņa radošo mantojumu" // Latviešu mūzika, 1987, nr. 18 • V. Bērziņa, "Iekalts latvju tautas hronikā" // Tautasdziesmu gājums. – Rīga: Zvaigzne, 1989 • V. Bērziņa, "Daudz baltu dieniņu... Jēkaba Graubiņa dzīvesstāsts". – Rīga: Atēna, 2006 • Mana laika sejas // Mūzikas Saule, 2011, 5.nr, 12-15

Vizbulīte Bērziņa [2012]

http://www.lmic.lv/core.php/www.jmi.net/press/jminews/core.php?pageId=747&id=274&profile=1